Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De legibus - Cod. Ettenheim-Münster 220

Münzer, Franz

[S.l.], 1715

Quaestio 1ma

urn:nbn:de:bsz:31-122324

Visual Library

Disputatio Unica
De Legibus.

Priusquam ad explicandas leges actualiter calamum moveamus sciendum est quod non solus Theologus de legibus tractet, sed etiam Jurista, Canonista et moralis philosophus, sed singuli singulis et propriis ducuntur motivis. Jurisperiti quidem de legibus agunt duntaxat humanis, quatenus a potestate humana vim sortiuntur ad instituendam civilem unitatem et concordiam in ordine ad politicam et civilem gubernationem. Canonistae de iis tractant quatenus a spirituali potestate per Christum S. Petro et eius successoribus tradita Ecclesiae illud pasce oves meas et tibi dabo claves regni coelorum quodcunque ligaveris erit ligatum et quodcunque solveris in terris erit solutum et in coelis, praescribunt, atque per illas hominem in via salutis Ecclesiae Ecclesiasticos mores instituunt. Morales philosophi leges respiciunt, quatenus ille ratione naturali innixae hominem proponunt ad bonos mores quorum finis est perfecta tranquillitas ac naturalis hominis felicitas. Theologus denique ille caeteris actior ascendit, et leges considerat quatenus sunt regulae ab increata sapientia derivatae iuxta quas omnes sanctitas actionumque honestas ad Deum ~~super~~ ut ultimum finem supernaturale relata procuretur, sub hoc igitur consideratione in hoc tractatu de legibus tractabimus, quatenus cum Theologis Theologi consentiamus.

Quaestio Prima.
Articulus Unicus de legibus in Comi.

Unicum tamen articulum primae quaestionis tribuimus, quia unico illo quae generalia legum sunt satis explicari posse aestimamus, sunt enim 4. quae generaliter inquiri solent. primo quid quid et quotuplex sit lex. Secundo an iusgentium a iure naturae revera distinguatur. Tertio in quonam formaliter lex consistat.

4to. an promulgaõ sit de essentia legis. ? quibus singulis distinctae sectiones respondebunt, 5ta addita de aliis ~~legibus~~ legum quibus ex institute pertractante.

Sectio Prima

Quid et quotuplex sit Lex.

Lex iuxta DD. a legendo dicitur, quia in ea unusquisque legit quid fieri oportet. 1. sed rdum S. D. 1. 2. q. 90. a. 1. desumitur a ligando quia obligat ad agendum sicut enim qui funibus ligatus facile trahitur, qua placet, ita legibus subditi a suis ligantur superioribus, ut quo placuerit trahantur, ergo Lex secundum nomen ligatura quaedam moralis, qua subditus trahitur in voluntatem superioris et sic quantum cognoscimus ipsa quoque legis natura satis congrue explicatur: sed tamen varia alia sunt legis definitiones. S. D. loco cit. dicit quod lex sit quaedam regula et mensura actuum rdum quam inducitur aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur. S. Gall: in suis thesibus menstruis de legibus dicunt, quod lex est iustum quaedam legitimi superioris publica potestate praediti praeceptum ad communem reipublicae utilitatem latum atque impositum subditis de exequendis honestis aut fugiendis pravis actionibus. sed haec descriptio quaedam potius videtur quam legitima definitio, unde magis placet altera quam eodem loco tradunt et etiam in aliis reperi auctoribus in hoc verba Lex est ordinatio quaedam rationis ad bonum commune ab eo qui habet curam communitatis promulgata. serviet aut in hac definitione loco generis ordinatio quaedam rationis, qua ratione convenit cum praecepto privilegio et huiusmodi quae universalia et leges non sunt, differentia autem loco serviet ad bonum commune quomodo differt a praecepto quod non dicitur respectu totius communitatis et similiter a privilegio ut mox dicam et universim ab omni alio non lege, reliqua vero in definitione addita et si iuxta multos non sunt de formali legis aut eius essentia, sunt tamen de essentia et talia sine quibus lex actualiter actionem humanam mensurare non potest, sed horum veritas ex dictis magis elucescet.

2. Differunt igitur lex praeceptum, privilegium, statutum, et sanctio. differentia autem in hoc potissimum consistit, quod lex sit quaedam ordinatio a supremo quod principe in ordine ad bonum commune facta non obligans tamen aliquos privatos, sed omnes qui sunt et erunt in communitate quamdiu illa obrogata non fuerit, unde dicitur leg. 8. ff. de legibus lex est communis sponsio civitatis ad cuius praeceptum omnes qui in ea republica sunt vita instituere debent. praeceptum et privilegium respiciunt personas singulares, et cum personae eiusmodi intereunt interit etiam praeceptum et privilegium, et hoc advertens Cicero l. 3. de legibus dixit maiores nostri in personas privatas leges ferri noluerunt id est enim privilegium. differunt adeoque lex praeceptum et privilegium sicut universale et determinatum lex enim est universale aliquid respiciens omnes, praeceptum autem et privilegium quia respiciunt determinatas personas sunt aliquid determinatum. differt etiam lex a statuto et sanctione ut dicit Azor in hoc, quod lex ferat a supremo quod principe statuta autem fiunt ab inferioribus, sanctiones autem irrogant poenam quam lex rerum se non irrogat: sed arbitror melius dici legem differre a statuto in hoc quod lex ferri non potest nisi ab eo qui habet curam communitatis, statutum autem fieri potest a quovis privato sed non respectu suorum servorum quamvis curam communitatis non habeat: sed non obstante hac differentia saepius in hoc tractatu lex praeceptum statutum et huiusmodi sumentur pro eodem. ex hoc quod lex sit dicta sufficiant, iam quotuplex lex sit indagandum est.

3. Lex varie dividitur per S. S. sed generaliter tamen est duplex nimirum divina et humana, lex divina per S. S. hic q. 93. a. 1. in fine ⊙. dicitur ratio divinae sapientiae rerum quod est directiva omnium actuum et motionum.

addi debet rdu mente S. T. ppter ea quae in antecedentibus dixerat: in bonum totius universi quod est gloria Dei. Commendatur bonitas huius definitionis ex iis quae ibidem tradit S. T. dum dicit: dictum quod sicut in quolibet artifice praeexistit ratio eorum quae constituuntur per artem, ita etiam in quolibet gubernante oportet quod praeexistat ratio ordinis eorum quae agenda sunt per eos qui gubernationi subduntur: et sicut ratio rerum fiendarum per artem vocatur ars vel exemplar rerum artificiatarum, ita etiam ratio gubernantis actus subditorum ratione legis obtinet servatis aliis quae supra diximus esse de ratione legis. Deus autem per sua sapientia est conditor universarum rerum ad quas gerantur sicut artifex ad artificiata: est etiam actuum gubernator et motionum quae inveniuntur in singulis creaturis: unde sicut ratio divinae sapientiae in quantum per ea cuncta sunt creata ratione habet artis vel exemplaris vel ideae, ita ratio divinae sapientiae moventis omnia ad debitum finem obtinet rationem legis, et rdu hoc lex aeterna nil aliud est quam ratio divinae sapientiae rdu quod est directiva omnium actuum et motionum. ita S. T. unde plura dignosci de veritate legis divinae possunt. Attamen advertendum est dictam definitionem latius aut strictius sumi posse, latius quidem sumitur, si nomine actuum et motionum etiam veniant actiones et motiones irrationalium vel non rationalium, adeoque omnium creaturarum, et rdu hoc dicit S. T. in proximo cit. quaest. a. 4. in c. quaecunque ergo divinae gubernationi subduntur, subiiciuntur etiam legi aeternae, quae vero gubernationi aeternae non subduntur neque legi aeternae subduntur. Strictius vero dicta definitio sumitur, quando sub to actuum et motionum solae actiones humanae morales et liberae intelliguntur, hi enim actus tantum proprie subduntur legi, quia liberi et non necessarii per se leges ferunt. Lex autem humana est ordinatio rationis humanae in bonum commune, adeoque illa dicitur quae a potestate humana in bonum commune ordinatur.

4. Subdividitur autem lex divina in naturale et positiva. Lex divina naturalis est, quae sic a Deo est data, quod rationi humanae naturaliter ea insculpsit ita ut etiam ratio humana dictet eam: huiusmodi sunt 10. praecepta decalogi, ita enim Deus ea ordinavit ut naturale lumen rationis attingat et cognoscat etiam abstrahendo a positiva Dei praeceptione ea esse observanda rerum ordine recto rationis. Ergo lex divina positiva ea est quae quidem data est a Deo, sed lumen rationis humanae ea non distinguit nisi prius per revelationem aliquam ei manifestetur, et huiusmodi sunt in veteri testamento leges caeremoniales et iudiciales multae, in novo autem testamento sunt praecepta sacramentorum et fidei, quae non sunt cognita humani per naturam, neque innotescunt nisi per divina manifestatione. Lex divina naturalis etiam dividi potest in immanente et participata. Immanens est ipsa ratio divinae sapientiae omnia regulantis quae in Deo perenniter existit. participata autem ea est quam supra descripsimus, et aliter dici potest, dictamen synteresis naturae rationali per ordinem divinae sapientiae impressum, quo dirigitur in fine suum ultimum per media necessaria consequendum. Leo.

5. Quaeritur quid sit synteresis? R: quod synteresis graece latine conservatio dicitur, eque habitus immortalis principiorum practicorum universim dictans esse bene vivendum: nam constat verba sunt S. Th. 1. p. q. 79. a. 12. in 6. quod sicut ratio speculativa ratiocinatur de speculativis, ita ratio practica ratiocinatur de operabilibus, oportet igitur naturaliter nobis esse indita sicut principia speculabilium ita et principia operabilium: immo autem principia speculabilium nobis naturaliter indita non pertinent ad aliquam speciale potentiam, sed ad quemdam speciale habitum qui dicitur illorum principiorum ut patet in 6. Ethicorum: unde et principia operabilium nobis naturaliter indita non pertinent ad speciale potentiam sed ad speciale habitum naturale quem dicimus synteresim, unde synteresis dicitur instigare ad bonum et murmurare de malo. ita S. Th. Synteresis ergo habitus immortalis principiorum

practicam omnino proscribere, et bene vivendum, et ideo bene approbatur
quia sua dictamine rem reale in bono observat et retrahit a malo.
Subdividitur autem lex humana in Ecclesiastica et Civile. Illa est quod a potestate 6.
ecclesiastica est instituta, vimirum a Papa Episcopo vel alio quodcumque Ecclesiastico
prolatio; dicitur ista lex alio nomine Canonica, et autem canon idem quod regula et
mensura, et licet idem quod dicimus supra omnis lex sit regula et mensura tamen
aliis hoc appellatur legis Ecclesiastica tantum, quomodo humana lex, potestas est.
Lex Civilis est ipsa est quod a publica condita potestate Imperatore Rege, Duce
et huiusmodi. Et horum legum alia quoque subdividuntur, lex enim divina sub-
dividitur in activa et negativa, quarum quidquid licet sit de actibus humanis humanis dicimus
in nota de ignotia. Subdividuntur autem lex Canonica et Civilis in mere pro-
hibentes pure penales et mixtae, illa prior est quae aliquid praecipit imperat
sed sine pena, pure penalis est quae pure et duntaxat sed praecipit pena a transgressibus
subeunda, mixta autem est quae se utraque participat, sed huiusmodi subdi-
visiones ex nomine satis clarescunt: una adhuc super est divisio legis humanae quam
Stephanus L. D. hu q. 95. a. 4. affidong ponit et est divisio legis humanae in ius
quod lege gentium et ius civile, sed de hac divisione dubitatur cum bona sit, ius
enim gentium sub lege non potest omnino videtur quod sub iure humano, pro cuius
decisione specialis sectio mediate subsequens tradit ad quam dum praesupponendum
scienduum est quod quoniam in genere alia lex sit naturalis alia positiva divina, ita 7.
alia canonica et alia civilis humana, tamen omnes ho leges in unum fonte divina sapientia
et legis naturalis sito immanenti reducuntur, a qua sunt omnis potestatis emanat, ita
in eadem omnis potestatis effectus iure redundat, et ideo recte dicit Petrus et populus
Christianus omnis suis obediat etiam dissonis, quia qui potestati resistit Deo resistit.
omnis ergo actio humana regulata per legem ordinata vel mediate vel immediate in sapientia
omni legislatoris Dei, cui sit creata subsit longum imo lex: actus autem
divina libero regis aeterna legi prius subsunt, quia lex est actus superioris

obligans subditum, Deus autem respectu suae sapientiae nec superior est nec subditus proprie loquendo, quia omnia quae in Deo idem sunt cum Deo. Ex hoc ratione etiam ipsa naturalis non est lex, neque enim natura naturalis sibi ipsi subdita est, et lex est actus superioris, insuper lex est actuale dictamen imperans ac dirigens, sed actu imperare ac dirigere non convenit naturae naturali rerum se, cum sic non sit actus sed in potentia ad actum, quare lex naturalis prout se tenet ex parte nostri est actuale dictamen synteresis per ordinationem divinae sapientiae excitatum et dicens quid rerum naturam agendum quidve omittendum sit, et licet hoc dictamen theatralis, monet tamen in nobis virtute, et hoc modo dicitur in psalmo signatum est lumen tuum super nos, et rerum hoc lumen ut dicitur ad Romanos Gentes naturaliter ea quae legi sunt faciunt et ipsi sibi sunt lex: est autem hoc lumen et lex naturalis de iis quae natura repugnant et sunt insecte mala illa aversando, aut quae naturae rerum se conveniunt et insecte bona sunt illa persequendo, in quo lex naturalis etiam differt a positiva proprie tali, quae rerum se non resuscitat aliquid insecte naturae, sed tantum naturalium ex ordinatione divina, quomodo baptismus necessarius est ad salutem non ex instinctu naturae sed voluntate et ordinatione Dei. Verum de his haec abundantius dicta sunt. Lit.

Sectio 2da.

An Jus gentium a Jure naturae revera distinguatur?

8. Verum Angelicus pro modulo suo D. Aquinas hic q. 95. a. 2. omnem legem humanitus positam a lege naturali derivari dixit in hoc plena suis verba loquens, dicendum quod sicut August. dicit in primo de libero arbitrio non videtur esse lex quae iusta non fuerit, unde in quantum habet de iustitia, in tantum habet de virtute legis: in rebus autem humanis dicitur esse aliquid iustum ex eo quod est rectum rerum regula rationis. Rationis autem prima regula est lex naturae, unde omnis lex humanitus posita

in suo habet de natura legis, ingenua lege non derivatur, sincero in allegio ab
lege naturali discordet, iam non erit lex sed legis corruptio. Sed sciendum est quod a lege
naturali quidem aliquid possit aliquid derivari, uno modo sicut conclusio ex principiis, alio modo
sicut determinatio, quoddam allegione communium; prima quidem modo similiter fieri,
quo in scientiis ex principiis conclusiones demonstrative educuntur: sed vero modo similiter
quo in artibus fabrilibus, determinatur ad aliquid speciale, sicut artifex formam domum
domus necesse est quod determinet ad hanc vel illam domus figuram. Derivantur igitur
quoddam a principiis communibus legis naturalis modum conclusionum, sicut hoc, quod non est occidendum,
et similiter quoddam derivari potest ab eo, quod nulli est faciendum malum:
quoddam vero per modum determinationis, sicut lex natura habet quod ille qui peccat puniatur, sed
quod talis pena puniatur et tali, hoc est quoddam determinatum legis naturalis: subrogatio igitur
inventionis in lege humana posita, sed ea quae sunt primi modi continentur in lege humana
non tamen sunt solum lege posita, sed habent etiam aliquid vigoris ex lege natura, sed
ea quae sunt secundi modi habent ex sola lege humana vigorem habent. ita S. T. ex quibus
varia sunt digna habenda, iam ad propositum accedamus.

Dubitat in hac sententia, ut in priori sententia circa finem dicta, an quia
S. C. cit. quod. a. 4. approbat divinam legis humanae in mis seu legem gentium
et mis seu legem civile, cum divinam tradidit quid: in lib. Ethimolog: an
ius gentium sub iure seu lege naturae, an sub lege naturae ponendum sit?
S. Gall: in suis thesibus mentruis de legibus thesi 4. fol. 510. dicunt in hoc
verba. melior probiorque videtur sententia eorum qui distinguunt ius gentium a iure
naturae positivo quae dictum, illudque docent quaestiones in practicis conclusiones non
arbitrariae sed necessario deducuntur ex omnium virtutum principiis naturalis, et
ita ius gentium disparatur quoddam iuris naturalis. ita S. Gall. l. cit. quia proinde
ius gentium dicitur id quod ratio naturalis inter omnes homines constituit. quod tamen alii DD.
plerumque gradiuntur pro auctoritate quid. et S. Th., unde etiam obiiciunt alia iura
gentium dicuntur, quia communiter concordantium ea quae tradidisse.

Paulus Metzger in sua Theologia tract. 8. disp. 32. a. 2. §. 2. et ita sonat. Jus gentium est ordinatio communi usu et consuetudine gentium mutuoque consensu introducta ad ea amplectenda, sine quibus humana societas ex integris gentibus aggregata et mutuis officiis indigens, commode non subsistit. quibus ita positis quod nos sentiamus praesens declarat.

10. Assertio Jus gentium ad ius naturale se habet sicut quaedam determinatio humanae rationis ex principiis legis naturae, et ideo potius sub lege humana continetur quam sub lege naturali. est sententia S. Th. l. cit. a. 4. maxime in respectu ad primum ubi ita ait dicendum. quod Jus gentium est quidem aliquo modo naturale homini, eo quod est naturale in quantum derivatur a lege naturali per modum conclusionis quae non est multum remota a principiis, unde de facili etiam huiusmodi homines consenserunt: distinguitur tamen a lege naturali, maxime ob eo quod est obiectum animalibus commune. ita S. Th.

Ergo assertio a ratione. Illud quod cum a lege naturali derivetur et dependeat, eligitur inter communia a voluntate humana neque per se a natura intenditur, illud nequaquam ad ius naturale se habet tanquam determinatio quaedam humanae rationis ex principiis legis naturae, atqui ius gentium se habet huiusmodi ad lege naturale: ergo etc. Ma. patet ex iis quae ex S. Th. supra n. 8. retulimus. mi. autem per singula ostenditur, immo quod Jus gentium derivatur et dependet a lege naturali ut iterum expresse habetur ex verbis S. Th. ad conclusionem relatis et patet ex eo quod omnis lex eo quod iusta est et habet rationem legis, a lege naturae derivatur, a qua si discordat lex non erit sed corruptio legis; et praeterea hoc ipsum ab Adversis praetenditur a quibus ius gentium a lege naturae non distinguitur, igitur haec pars certa est etiam per adversos. quare ostenditur eadem pars quod quae est iuris gentium, illa eligunt inter communia ~~ab~~ a voluntate humana: commune et naturale principium est quod quis sibi fieri vult ut alteri faciat et contraria quod quis sibi fieri non vult, alteri non faciat, est huic principio communi innititur ius gentium, et tamen ex hoc communi principio non cuncta sub eo contenta illud sibi

assumit, sed ex eo aliqua p more, usu mutuumq; hnu gsensu dternat
et eligit uti sit recipere legatos sub pacto securitatis rerum divisne, iura
hospitij libertate comerciorum servitutis introductae et huiusmodi: go cu.
hoc eadem pars ostendit, etm ostendit p pbnem 3tiae partis scil. qd illa quae
sit iurisgentium a naa p se et imedte n intendant. quae.
3tia pars pbnis ostendit: nil a naa p se et imedte intendit, qd n imedte ||
et p se ex ppiis neariis synteresis deducit, atqi quae sit iurisgentium illa n
imedte et p se ex ppiis neariis synteresis deducunt: go neq p se et imedte
a naa intendunt. ma. suadet ex eo qd iu naale dicit qd Deus insuepsit
eateng naae hnis, ut illud neario in synteresi quasi tabula legat, unde con-
sequens e qd nil tangm iure naae praeceptum p se a naa intendat, nisi qd
p se ex ppiis neariis synteresis deducit. unde p. mi. quae imedte fundant
in moribus usu mutuo gsensu ac tacito quoda gtractu hnu, illa n imedte
et p se ex ppiis neariis synteresis deducunt ut patet, atqi quae sit iurisgentium
illa imedte fundant in moribus usu mutuo gsensu et tacito quoda gtrac-
tu hnu: go cu. ma. suadet interim n enim imedte in voluntate libera
fundant, quae imedte in nesste naae radicant. mi. verosi ostendit
illa recte iudicant in moribus usu mutuo gsensu et tacito gtractu hnu
imedte fundari, quae dum insece nearia n sit ad finem naae raali pprium,
tn comter ab hbus observant, atqi quae sit iurisgentium comter ab hbus
observant, neq tn insece nearia sit ad finem naae raali pprium, quis enim
dixerit recipere legatos, servitute et huiusmodi ee insece nearia ad ser-
vanda hnum societate, posito enim qd nulla hnum sint bella sine legatis
~~[illegible]~~ servitutis introductae huna societas utiq servaret, igitur tm sit
nearia ex supposito molitiae hnae, qd autem ex supposito tm tale e et si
ipsum suppositum variabile sit, in iure naae imedte fundari n poest.

Ius gentium differt ab alijs iuribus primij differt à iure naturali, quia ius gentium non est ex necessitate non absoluta sed ex libera voluntate et placito institutum.

differt à iure divino quia non à deo, sed ab hominibus institutum.

item à iure civili, quia lege civile non introducunt mores gentium, sed ferunt à principe et quid in gente Principis, Regni, Provinciae utilitate.

egra ius gentium conem gentium attendit felicitatem.

Ius ex his facile eruitur, quomodo ius gentium ad ius humanum potius quam ad ius naturale, quemadmodum voluntate humana domatur et sic ex quibus iuris naturalis derivetur, ad humanam potestatem referatur, cum enim ea non a natura proxima modificat, et ita in similibus quibus ponatur legum lex et humana, quorum ex iure naturali derivetur, quod omnis qui iuriste pugnat, quia determinationem ponit sita potestate humana: unde etiam collegit differtia iuris gentium ab alijs iuribus, differt enim à iure naturali quia ius gentium non ex necessitate non absoluta sed ex libera gentium voluntate et placito constitutum, nam enim non necessitat ad bella ad servitutem, mercimonia et huiusmodi. à iure divino quia non à deo sed ab hominibus constituta. item à iure civili quia lege civile non introducunt mores gentium, sed ferunt à principe et quid in gente Principis, Regni, provinciae utilitate aut Civitatis utilitate dum egra ius gentium conem gentium attendit felicitate. Dividit ius gentium in primaevum et consecutivum sive ut alij dicunt negativum, in primaevum est quod aliquid fieri praecipit aut prohibet, ita, ut si quis aliquid agat in omnes et egra legem agat. Consecutivum vero est quod aut quidem aliquid faculta agendi aut non agendi sive prohibet aut non prohibendi aliquid: atque ipse Lex solum ius primaevum obtinet ratione legis non autem principum vel gubernantium potius privilegium quam ex iure habet.

§ 3. Rationem quin prorsus varia sentia sibi arrogunt Scholastici: tanta non enim proprietas ius gentium quando legi naturali assereng, sic enim inquiunt Scholastici: cit. melior philosophorum videtur sentia eorum qui distinguunt ius gentium ab omni iure positivo quale dicto, illudque docent esse iure naturali non arbitrario sed naturaliter deductum ex omnium virtutum quibus ipse notis, ut ita ius gentium sit pars quoda naturali iuris: cuius sentiae ratio hoc est, quod ius gentium cum ipso primo genere proditum sit, adeoque iure civili et ipsi

iuy vero positive cum ipso huno genere proditum sit sed arbitraria dun-
taxat privatarum personarum quantione statutum. ita S. gall. sed.
Ad primum dicit tota ratio posita in hoc quia non sequitur quod iuy gentium sit
pars quoddam iuris naturalis, sed tantum quod sit pars iuris civilis et positivi quod sic totum
trinitas, tum sub iure humano et latiori ostendit ex hoc, quod iuy humanum non
dividat in positivum et civile, sed in positivum et consuetudinarium. hoc dicendo
iuy gentium quia consuetudine et moribus gentium introductum: quare ipso sit
vetustis iure positivo et civili, tum adhuc sub iure humano latiori posit.
sed etiam Ad 2. rdo dicendum quod iuy positivum iuy gentium cum ipso huno genere
proditum est tum ad sui traditum quod est ratio et voluntas huius. tum ad sui
facile quod est ex placito gentium usu et consuetudine introductum sicut n. et sub
hoc datur dicere ponunt quod iuy positivum et tum cum huno genere proditum
sit quia cum genere huno natura est ratio et voluntas huius, quo sicut est radix
iuris gentium ita etiam est radix iuris positivi et sic hoc satis recita monet
posita ratio S. gall.:

Altera ratio et obiectio quam sibi format S. T. l. cit. a. 4. videlicet magis 14.
ponderare, ex autem ita sonat: videlicet quod iuy generaliter sicut dicit legum
naturale posset sui iuris humani, sub hoc enim iure quod dicit iuy gentium, quod deo
sic nominat et ipse dicit, quod ex omnibus fere gentes utuntur, sed quia ipse dicit iuy na-
turale est quod omnes omnium nationum: quod iuy gentium non tantum sub iure humano latiori
sub iure naturali. sed contra ipse S. T. solvit verbis ad aliquem relatis, sic quod non
sit quod iuy gentium sit aliquo modo naturale humani, in quantum sic derivatur a lege naturali
per modum conclusionis quae non est multum remota a principiis, unde de facili possunt inferri
sed tamen ait dicitur ratio a lege naturali. ergo quia, ut ipse dicit quod S. T. sicut hic distinxerunt
iuy gentium tanquam aliquid iuris humani non obstante, quod ratio eundem sicut iuy gentium
sit quod omnes fere gentes utuntur et ratio eundem iuris etiam naturale sit quod est omnium
nationum, non iure gentium utuntur omnes fere gentes ex consuetudine moribus et usu
adeoque ex voluntate libera gentium, extra iuy naturale omnes omnium nationum

ex instinctu nāe et ppr mōa sui insēce nēaria ad fine nāe rāali ppriu, unde
nulla gradiotio aut inquenientia videt in verbis S. Isid. porro si S. Isidorus
aut S. Th. dicunt iurgentiu gtineri sub iure hūno positivo, positivu n̄ sum-
unt gteng denotat positivu aliquē actu, sed tm gteng ē distinctu a ~~iure~~
iure nāali, qua latne etm gsuetudinariu positivu dici pūest. Sed hoc de
distne iurigentiu a iure nāe dicta sufficiunt.

Sectio 3tia

In cuiusnam potiōe actu Lex foaeter consistat?

15. Difficultas ē inter DD. an lex sit actus illtus an voltatis, qm difficultate in
presenti expluare intendimus, unde licendu ē plures actus illtus et voltatis con-
currere ad gstitutne legis: imo namque concurrit intentio boni publici seu comis
aut promovendi aut gservandi, quo intentio ut S. D. ex Aug. 10. de Trin: docet ē
actus voltatis, nam hic q. 12. a. 1. dicit manifestu ē qd intentio pprie ē actus voltatis.
post hanc intentne sequitur gsiliu seu gsultaō mediorum ad fine seu bonu comē conser-
vandu neariorum, et qd in his 2bus actibus lex foaet n̄ gsistat pōnes, certu ē, qnia
ad legis essentia prorequiruntur: te succedit iudiciu de utilitate et congruitate
mediorum et iste actus sicut etm gsiliu sit actus illtus ut cum S. D. tenet comis, et
similiter comter tenet a DD. gtra quosda antiquos citatos apud Suarez l. 1. de
leg. c. 5. qd neque in hoc actu lex foaet gsistat, qnia stante hoc iudicio ndu habet
obligaō legis sive in mente legislatoris sive in mente subditorum, quoniam enim
mediu aliqd in mente legislatoris censeatur congruu ad gservandu bonu comē,
tn nisi voltas obligandi subditos accesserit, lex foaet n̄ erit. unde post hoc
iudiciu illtus gsequitur in gstitutne legis electio, quo rdu S. D. hic q. 13. a. 1. ē rdu
substia actus voltatis, hoc autm actu voltas mediu et legē pro gservando aut
promovendo bono comi gsultata eligit approbando et volendo ut lex illa
feratur et subditi obligentur ad eius observantia. huic electni voltatis denique

fuerit imperium judicij et ratio qd duo actus practica ratio, et hoc actu ratio
subditi indicatur qd ex voluntate superioris agendum sit aut omittendum. hypothesis

Difficultatis propositae status et cardo in hoc versatur an illa electio 16.
voluntatis media a ratione quietatur approbans et volens ut illud fiat imperetur
et subditi ad illud obligentur servandum sit lex facta, an vero lex potius dicta
sit, illud imperium rationis practica media a ratione quietata a voluntate approbata
et ut subditis intimata quoad illud servandum obligantis voluntas, ut fuerit imperans
subditis intimans et ad servandum obligans? hoc posterius asserunt Thomistae cum suo
S. D. illud prius vero tenent Scotistae et plures recentiores, vbi tamen sciendum est, imo
ad hoc rationis imperium omnes etiam Thomistae admittunt, sed illud tamen ex ipsa legis
natura, sine qua lex actu non obligat, quia virtute obligatoria in mente legis-
latoris esse debet. sciendum est 2do quod in similibus omnes Thomistae necessarium actum
voluntatis afferunt in institutione legis, a qua voluntate fluit ait S. D. hic q. 90. a. 1.
ad 3. 2do habet vim ~~ff~~ movendi, unde de facili legis tam difficulta fuerit, an
scilicet imperium rationis practica sit tam quidditio applicans an facta efficiat institutio
legis electione voluntatis tanquam radicis et originis huius supponens? pro cuius
difficultatis decisione sit.

Assertio lex facta in actu rationis practica sive imperio rationis media a 17.
voluntate superioris electi et servare voliti longe verius quam in electione existit,
unde supponit electionem voluntatis longum obligationis radicem. ita S. D. hic q.
90. a. 1. vbi ex instituto quaerit an lex sit actus rationis an voluntatis et in hoc
verba redet sicut. qd lex quoddam regula est et mensura actuum secundum quam inducitur
aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur, dicitur enim lex a ligando, quia
obligat ad agendum: regula autem et mensura huiusmodi actuum est ratio, quia est
primum principium actuum humanorum, rationis enim est ordinare ad finem, qui est principium
in agendis secundum philosophum. in utroque autem genere id qd est principium et mensura et
regula illius generis, sicut unitas in genere numeri et motus primus in genere motuum
unde relinquitur qd lex sit aliquid pertinens ad rationem ita S. D. eandem tenent
omnes alii S. D. discipuli item multi alii extra schola D. Tho.

Lex foalter gsistit in 18. actu ratnis seu illtus, quia ab ipso actu hbet qd sit regula et mensura.

qui dicitur imperium ratnis practicae

go gsistit in hoc actu lex.

Ostenditur assertio a ratne in actu illius potiae lex foalter gsistit, a quo foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum in bonum comme, atqi hoc hbet foalter ab actu illetus seu ratnis, qui dicitur imperium ratnis practicae: go etm in hoc actu foalter lex gsistit. ma. gedit comter, quia p lege aliud n illgit gm regula eigndi mi. p. ab illo lex foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum in bonum comme, a quo hbet qd medium electum et idoneum ad gservatne boni comis sit foalter obligans et dirigens subditos in bonum comme, atqi hoc solumodo poest hbere ab illo prefato actu ratnis practicae actualiter imperante ad servandum et observandum medium a ratne gsultatum et a voltate superioris electum: go etm ab hoc actu ratnis lex foalter hbet qd sit regula et norma actuum hunorum. ma. videtur in termis clara a quo enim aliqd foalter e dirigens et obligans, ab illo illgtur etm ee foalter regula et norma, dirigere quippe e regulare adeoqs a quo aliqd e dirigens, ab eo etm e regulans mi. etm modice gsideranti et sine passione estimanti videtur ee certa et clarius ita ostenditur p illud hbet medium a ratne gstitutum et a voltate electum qd sit foalter obligans et dirigens, quo dato et ceteris datis verum e dicere e regula et norma, et quo solo n dato et ceteris obg datis verum n e dicere qd sit regula et norma, atqi dato illo medio gsultato et electo et simul dato imperio ratnis practicae verum e dicere illud medium lex e regula e norma e, dato autm medio illo gsultato et electo adeoqs datis obg et solum negato imperio ratnis practicae verum n e dicere nisi radicaliter illud medium lex e regula e norma e, p gtmcunq enim medium illud gsultatum et electum sit, si n fuerit p actum imperii ratnis praeceptum subditos foalter n obligabit, subditos enim a praecepto obligat n ab electne aut gsultatne neq gsultao aut electio lex dicitur, sed praeceptum: igitur lex foalter in actu imperii ratnis practicae gsistit. et hanc ultimam pbatne ~~assumpsi~~ assumpsi, quia Adversarii nostri comter illa pro regula partis assltis in loquia assumunt, dum dicunt qd pars

ēsset ij ē illud q̃ quo dato et dari ab ij dari tota, et quo posito negato et dari ab ij obq
alij dari tota, adeoq; valde quimera ē q̃ra illos hoc ratō, ſi tū veritatem rerum
ti ontendere minoū q̃m hoc ratnē probaūnq; negaverint.

Ulterius do q̃d lex ūpoſit ēē actq voltatij; lex ut dicit Aḡor lib. 5. inſtit. moral. c. 2. q. ij. et Cicero alij dicunt ē certa norma regula et lex rerum agendarum, ē illuminatrix et directrix populorum, ſapiens gubernatrix civitatum, magiſtra vitae procreatrix equitatis, et atq; actq; potiū coeo hoc prōdita ſibi arrogare ūpoūnō ut patet, quodo enim lux erit ūagendij illuminatio et dirigit q̃d certitudo ſua ūcaret nuaq; ſimpliū ē ſi coeq; coeo duratu proftat ambo ūſonta cadunt actq autū voltatij et actq potiū coeo: quo lex in huiusmodi actibus ſoleat q̃ſiſere ūpoſſ, ſed det q̃ſiſere in actu illtq, nam ut ad dicit Aḡor legij ē prohibere q̃d faciendum q̃d fugiendum ſit ratō illuminans, proſiſit ūcoeq voltatij, legij ē cuncta ordinare illuminare et ſed ratō ordinat illuminat ūvoltatij: quo ad. ſulendum tū ē ita lege ēē ratnij ut q̃tineat etūm voltate ſibi ſubditos obligante, quij enim ratō ſuo imperio illuminet q̃ agendum q̃d omitendum ſit, tū ratō ipſa ut imperii ſui vim obligativa habeat voltatij motione ūdeignatij, hinc in noſtra phē jma et etūm ūexplicatione actq quoqnij ūde imperio ſimpliū dicing, ſed de imperio medij ā ratne computati et ā voltate electiae voltij ut ab illtū ſ ſuo imperio ſubditij intimet q̃teng ſui et actuēit illos obligaret, et ſoeli regularet: ex quo explicandi modo videz, q̃d voltas et actq eius electio tūm importent in obliquo illum q̃m obliquo tūm importatij ūſit de ſoeli rei, etūm motio voltatij ūē de ſoeli ſed tūm de proſupposito et radicali legij, proinde lex in ſolo actu illtq ſoeli q̃ſiſit.

Quo autem ſolutio dictorum ratō et ſuā haberet, circa actum ſuperij ratnij ſancta Th. audire placuit ut auctor invabit: ille igitū hū q. 17. a. 1. obiq potest actum imperare ſit ratnij an voltatij, in o. ſi ratōdet dicitur. q̃d imperare ē actq ratnij proſupposito tū actu voltatij. ad cuius evidentiam q̃ſiderandum ē, q̃d actq voltatij et ratnij ſuper ſe invicē possunt fieri, prout ſi ratō ratiocinatij de volendo, et voltas vult ratiocinari, q̃tingit actum voltatij provenire ab actu ratnij et ē quesito:

lex ūpoſit ēē actij voltatij ſed potiū actq voltatij et actq potiū coeo: quo lex in huiusmodi actibus ſoeli q̃ſiſere ūpoſſ.

et quia virtus priorizatq; remanet in actu legis, consequitq; quod ex aliqui actu voluntatis, ratione qd manet virtute in ipso aliqd de actu voluntatis, et ex quo aliqui exactgratiis, ratione qd virtute manet in ipso aliqd de actu voluntatis. imperare autem qd est effler actgratiis, imperans enim ordinat eum cui imperat ad aliqd agendum intimando vel denuntiando, sic autem ordinare p modum cuiusdam intimationis est ratio sed non potest aliqd intimare vel denuntiare nisi uno modo absolute, quo quid intimat deprimitur p verbum indicativi modi sic si aliquis alicui dicat hoc est tibi faciendum. aliquando autem ratio intimat alicui aliqd movendo ipsum ad hoc et tali intimatio deprimitur p verbum imperativi modi puta cum alicui dicit fac hoc. p nu autem movens in viribus anie ad exercitium actgs voluntatis, cum ratio non movens non moveat nisi in virtute p nu moventis, sequitur qd hoc ipsum qd ratio movet imperando, sit ei ex virtute voluntatis, unde relinquitur, qd imperare sit actgratiis presupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio movet p imperium ad exercitium actus. ita S. T. quo ideo apponere placuit, ut qd et quomodo ratio imperet clarius, et ne hoc asserti veritas obscuraretur, dum enim lex sit quedam procectio et imperium, imperium autem effler sit actgratiis presupponens actum voluntatis, in cuius virtute ratio non dicitur imperare, sed dicitur cum S. T. monet p imperium ad exercitium actus, palam est videlicet qd lex sit fructgratiis et presupposito voluntatis.

21. Arguta enim in gravium pari solita facili negotio diluunt.

Ob. nonus 1. legem in f. scripsit: sive vocari voluntate sic nonus legit in psalmis doce me facere voluntate tua, item in cap. libri scripturae de me ut faciam voluntate tuam. Ite notas fecit vias suas moysi filiis israel voluntate sua. similiter malchi. 12. ci. dicit Ecce dedi vobis ut faciatis voluntate eius, matth. 7. etc. qui fuerit voluntate patris mei qui in celis et alibi loci p voluntate ibidem lex.

Rdo. in utroq; iure bonum civili qm Canonico lex voluntaria nuncupat leg. 1. ff. de offic. proconsulis dicitur qd principis placuit legis habet vigorem et leg. ult. iuris in 6. certum est qd id quod comitit in lege, sicut legis complectens verba quia legis nititur voluntate.

Ratio. lex dicitur esse

in actu dominativo et superioritatis, lex enim est actus Dni et superioris, actus
Dni facit gratiam voluntatis, illa enim dicit Dna autem: go. 4to lex est
aliqd imperia, actus imperare non potest gratiam ratni, illig enim est imperare cuig et eligere
actus eligere facit gratiam voluntati: go etm imperare eid gratiam. 5to
In ratne non est nisi potestas habitus et actus, sed lex non est ipsa potestas ratnis, ut patet similiter
etm non est aliquis habitus ratnis, quia habitus ratnis est virtutes intellectus, neqs etm est actus
ratnis, quia cessante ratnis actu sicut etm lex cesset, qtn non sicut palam est, lex quippe
non cessat etm si actus legislatoris cessat, sine mortuo legislatore lex tn perseverat:
go in ratne lex non qffitur. Ho et ratnes quas nostri Adversi in contrarium proponunt. sed.

Ad 1m ab auctoritate Scripturae sacrae, in qua dicitur. lex etm vocat 2di
lux, lucerna, lumen, eloquium et huiusmodi sic nonqs legit, ps. 118. proceptum Dni lucidum
illuminans oculos ipse ps. 118. expressius dicit lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen
semitis meis, sed hoc Scripturae loca in contrarium subducunt, hi enim sensus pateqd Scriptu-
ra libenter dum facile sit contraadversos qm contra nos citanda. unde R. 2do
legem a Scriptura vocari voctate originative vel suppositive radicaliter et actualiter,
non autem formaliter, nos autem nunqm negavimus, qd lex propositive in voctate longm
in radice subsistat, sed tm dicebamus qd formaliter in ea non qffitur, quia legis est effective
ordinare, et ordinare ordinis est effective et ad ratne non autem ad voctate. et similiter
est respectio ordinis in libertate, hoc respectio est auctoritatis a 1. ad 2. ubi similiter exhibet
illud qd ex iure civili obtinet, cui qd primitus placuit legis habet vigorem, si ratnis im-
perium fuerit subditis intimatum, sine illo autem imperio legis vigorem non habet formaliter
tm radicaliter originative. ad. ad regula ex Philosophia sumpta etm est, qd ibi voctate
illegalis intentio ratnis imperium formalizatur. ad 3tium R. cum dicitur lex
habet qd ipsum in actu dominativo qui simul habet vim regulandi ac dirigendi (qui solum
habet vim movendi non. etiq) lex est actus dominii et superioris, sed hoc etm in nostra
sententia dicitur, non enim ad scribitur lege soli actui ratnis, sed simul et huiusmodi
voctatis in cuius virtute ad movet et imperium ad exercitium actus, itaque legis vis
obligativa proxime quid est formaliter ab imperio ratnis, remote autem et radicaliter ab
electione procedit voctatis, unde non aliud negamus, qm qd lex sit formaliter actus voctatis

et relinquens qd originaliter professo fuerit (in etm pertinet ad voluntate) vnde actus
dominij et superioritatis monet.

ad 4tum dico qd lex è actus imperij
intimativi et directivi, quia ratione imperare ex nuro 20 pertinet ad rationem è intim ad
voluntate quo ad ea potiri è, vnde patet è qd imperare quia dicitur pertinet ad voluntate
dici tm potest qd aliud sit imperium moveas, poterit notis aliud imperium ordinis seu ordinis,
illud primis potest pertinere ad voluntate quo in virtute quo è jubet moveas, sed eigendi imperium
n è lex sed et potest ex dictis.

ad 5tum dico qd lex potest zpluiliter con-
siderari sit active et passive vel sedu sum et sedu mam sic sic considerat active et
sedu sum è actus rationis practici sui imperium de quo Rosteng dixerunt, si vero con-
sideret passive et sedu mam, è actus practici imperium ad bonum comune constitutum in
quo virtuliter remanet imperium rationis, vnde quia dicit qd cessante actu cessaret lex, id
verum è si actus cessaret tum sed virtuliter id è in tm ratione sui sed etm ratione
à se constituti, n autem verum è si actus in se ipso solum cessaret, et in aliquo à se constituto
eadem virtuliter adhuc manet, et simile potest objici de actu voluntatis qui etm
saepe cessat et virtuliter tm manet in ratione à se electi, adeoque nihil probat, vnde
tenendum è, qd lex sit actus rationis.

23. Colligitur ex dictis bonum è defini legis supra assignata quia dicit, qd lex sit ordinatio
rationis in bonum comune, Eto qd finis legis intentus sit ordinare subditos in bonum comune
adeoque lex sit regula communis cui conformari debent omnes actus humani subditorum, quia sine
hac conformatione communis felicitas, qm lex respicit, stare n potest, n tm ergo è ut bonum
comune sit intentum respectu ex intentione operantis, sed sufficit qd illud respicat ex se,
quia finis non habet qd quod, et sit constitutio facta ad bonum comune operandum.

Ad 1 qd lex ut suum robur habeat, habet ut è elata et voluta à voluntate legitimi superioris, ita qua voluntate lex vim obligativam assumit, et in virtute illius suam vim n tm
actu dirigit sed etm obligat: Dixi etm legitimi superioris, illegitimus enim superiori
subditus n tenetur obedire, quia qo lex habet fundare obligatione, etm ergo sit legitimus
superior, et quia habenti potestatem publicam n tm oeconomica, qd etm habet potestatem
respectu suorum filiorum, lex enim è constitutio quoad vniversalem respicien communem vniversi

felicitate, adeoque supponit similiter potestatem quandam universalem supra data communitate, quae potestas oeconomica non censetur. Sed haec an lex sit ratio an voluntatis satis abundanter dicta est. Sit igitur

Lectio 4ta.

An promulgatio sit de essentia legis?

Communiter a theologis et jurisperitis tenetur nulla lege ante omnem omnino promulgationem obligare, et ratio id ipsum evincere videtur, non enim obligare potest quod in notitiam non devenit, atqui quamdiu nulla omnino promulgatio habetur, lex in notitiam non devenit, ergo etc. Dixi tamen ante omnem et quamdiu nulla omnino promulgatio habetur: nam sciendum est quia triplex promulgatio haberi potest scil. simplex et solemnis. Simplex est quaecunque nuda propositio legis sine ulla solemnitate et caeremoniis juris, ad quam sufficit ut per illam quamdocunque notitia ad subditos divulgetur. Solemnis est extra illa est quae publice cum aliqua solemnitate fit v. g. praecedente tubicine, aut sine tubicine ex aliquo loco specialiter ad id designato proclamatur, aut alio modo cuique loco proprio per publicum manifestatur, hanc esse voluntatem principis, quam tanquam legem respicerent etc. Circa huius promulgationis necessitatem variae sunt sententiae. Est enim sententia prima quae docet sufficere sed necessaria esse promulgationem simplicem et quamcunque legis notitiam, proinde vixta hanc sententiam principes curiae consiliarii in qua agendi lex statuitur subditis manifestanda cum tenentur ex notitia ipsa privata curiae, antequam publice lex manifestetur, et aliquorum apud Salas tract. 14 de legibus disp. 2 sect. 1. Secunda sententia dicit omnem omnino promulgationem esse tam quam conditionem applicante, hinc si sine promulgatione etiam simplici per impossibile in aliquo notitia lex deveniret, iam obligaret ad illam servandam. Tertia sententia est promulgationem solemnem essentialem esse legi saltem humanae, negat tamen esse essentialem omni legi etiam naturali, quae sententia est mentem nostri temporis. Quarta denique sententia est sex. Et tenet quod promulgatio sit essentialis omni omnino legi etiam naturali, ita ut quamdiu lex solemniter promulgata non fuerit, lex formaliter in actualis regulae et mensurae

gleta in [illegible] de actu contra Ex a Thomistis qd sit ordinatio rationis in bonum com
est eo quia vera communitatis habet promulgata, sentiunt cum S. Comitis eius disci-
pulis cum qui sit.

25. Affertio promulgatio solemnis sive illa quo fit ex instituto ad hoc, ut lex in notitia
subditorum ad eos actualiter obligandos deveniat est de quali legis non solum positivo
sed etiam naturali. Est dubium sententia S. Th. hic q. 90. a. 4. vbi ex instituto quaerit an
promulgatio sit de ratione legis et si habet dubium. qd fuit dubium est lex imponit alicui
primum regula et mensura, regula autem et mensura imponitur hoc, qd applicatur his
quae regulant et mensurantur, unde ad hoc qd lex virtute obligandi dedicatur ipsi est primum
legis, oportet qd applicetur his, quae sunt regulari debent, talis autem applicatio est hoc
qd in notitia eorum deducit ex ipsa promulgatione, unde promulgatio ipsa est ad hoc
qd lex habeat suam virtutem, et sic ex ipsa natura legis, quod nihil
aliud est, qm quoddam rationis ordinatio ad bonum commune ab eo qui cura communitatis habet pro-
mulgata ita quod S. Th. quia hanc suam Dicit rationem. Desumpsit ex decreto Gratiani
vbi distinct. 4. Canone in istis duabus legibus instituunt cum promulgant. Cum S. Comitis
sentiunt Thomistae et alii plures extra Societatem alii. Ego ratio S. Th. est
quia lex est regula, de ratione regulae autem est ut applicetur iis quae sunt regulandi sic
applicatio autem promulgatione: qa promulgatio pertinet ad essentiam legis. Verum hoc S. Th. ratio
multis dd. non videtur satis quaerentibus, unde Aquinas hic dist. 1. sent. q. ait qd hic disputat
ad summum potest promulgatio esse necessaria ad titulum ex parte legislatoris, ut illa subditis hanc
modo applicetur, non tamen ex notitia est qd titulus ex parte ipsis subditis, ut ea sibi proprie et
vitaliter applicet. unde hi Th. alia Canone inserunt latine magis relevante ut
apud eundem Aquinas videre est: verumtamen arguimus qd ipsa S. Th. ratio vere illata et tam
satisfacit quanto his satis quaerentibus adeoque ea in sit recedendum. unde

26. Ratio ex ratione S. Th. lex est essentialiter regula et mensura actualis et publica actuat hanc
moralem facultatem in bonum commune respicit de ratione integra et de essentiali essentiali regula
actualis et publica est actualis et publica applicatio: qa de ratione integra et de essentiali ratio essentiali

legis ē p mulgatō publicā fuit solemnis. p. ma. et quidē lex effectū sit regula et mensura
quōm facta ā tempore vigeat, legibus enim hos regulari eorum ipsorum certum ē ut ā quoda negandum
minimē videat, quoautem regulamur regula ē et mensura cui conformemur. unde ostenditur
primo quod lex sit regula actualis. lex vero sua natura ē quoda institutio superioris actu imperans
quid agendum quidve fugiendum sit, lex enim vero sed tota ē actualis proiectio mandatum superioris
cuiusdam alijs ad bonum comune, loquor autem de lege principali et formalis et non tam de lege po-
tentiali quae nedum ē lex sancti dos in potentia non ē principia hos sed tam potens ē vel superi
hos, atqui institutio superioris actu imperans quid agendum quidve fugiendum sit, quoniam ex se actu
regulat, similiter quod in se ē proiectum et non tam principiandum, quoniam ad se actu ē regulans et non
tam ē potens regulare, lex autem in suo nomine ē aliquid actuale proiectum in bonum comune
non ē tam principiandum: quoniam lex quoniam de se ē actualis regula cui comes generari debent
acta subditorum. probatur lex ē regula ut omnes videntur: quoniam lex actualis ē re-
gula actualis, et autem de essentia legis principalis et completa quod sit actualis: quoniam ē de eius
essentia quod sit regula actualis. insuper plerumque asserunt doctores quod cum lex sit quoda ordi-
natio mentis p imperium rationis facta et promulgata, quoniam hoc imperium sive mandatum
simul etiam sit regula actualis: quoniam sicut hoc imperium facta et promulgata, ut lex sit regula
actualis de eius facti requirit: unde tota definitio, ut dixi, in altorum membra
quo dicit quod non tam sit actualis sed etiam publica regula. quod si

Ostendit lex debet esse regula comis, atqui regula esse comis debet similiter ē
publica: quoniam lex non tam ē regula actualis sed etiam publica. ma. probatur primo ex ratione 27.
legis proprietatis et privilegium quorum in hoc consistere quod lex sit respectu omnium ad quos comis
proiectum autem et privilegium respectu totum. quod hoc autem lex esse ē
ordinatio rationis in bonum comune, ad quos etiam ē regula communis omnium qui ordinantur in bonum comune
sunt quoniam subditi ordinantur in bonum comune in quos ex ordinatione generali; ita etiam lex ē esse
omnium regula comis. unde p. mi. non potest dici regula actualis comis nisi publica: quoniam
regula esse comis debet similiter ē esse publica, sine quo enim aliquid dici non potest illud
de eius essentia agatur, esse per quia lex esse ē regula actualis comis, ē etiam regula esse
publica. ant. videtur in dicimus clara quomodo unitur quod actus comes regulans, quod ē ē regulans

publicatu contra, unicuique ante è quod sit regula ut omnis publicata, ordinem sit regula actu
omnis, cum ex publicato quod fiat notum, et ex contra noto quod fiat come: igitur a primo
ad ultimum lex è effectus regula et mensura actualis ac publicae actuum humanorum moralium
seu liberorum in bonum come, et sic habet veritas, maioris jurisprudentiae nostro saeculo.

29. unde patuit et ostendit etiam mi. de ratione iniqua et de effectivo effectu regulae
actualis et publicae è, quod mice è regulae actualis et publicae facit effectum, atque id quod
huiusmodi effectum è actualis et publicae applicatio: go de ratione iniqua et de effectivo effectu
regulae actualis et publicae è actualis et publicae applicatio seu simulgatio. ma. cum concedit
mi. in qua difficultas è p. quod regula actualis et publicae in ce vali facit effectum, quod
jam habet et quod regula actus sit et quod publica sit, atque quod regula actus sit habet quod actus applicatus
ad regulandum, hoc autem quod publica regula sit et tantum privata habet quod hoc quod notum tantum
vel alteri seu alicui come et publice manifestet: go etiam quod regula actualis et publica
facit effectum, è actualis et publica simulgatio, effectus de effectu legis è simulgatio publica et solemnis
ide vali quo ad hoc instituta è ut moniam notitiae devenire valeat, et quid etiam ex latere
S. P. quo proinde satis concinnum è. sed

29. sed nec magis tollit quod ex sua natura è quod come et publice ex sua natura eum respicit quod facit
agitur è fieri come et publice, adjoniq; ex sua natura è quod come et publice: go etiam ex sua
natura respicit quod facit agitur è fieri come et publice. ma. videlicet ex dicti clara omnis quod
omnis quod ex sua natura è tale respicit ex sua natura quod facit è tale, sic quia non ex effectu sua è
ordinis reale, non respicit ex sua natura quod facit è ordinis reale et sic agitur in obligatio. mi.
autem quod lex in sua natura sit quod come et publice inde satis liquet quod lex ex sua natura sit ordinis
omnibus subditorum in bonum come: proinde etiam consequens certum è, quia lex ex sua natura debet
respicere id quod facit agitur è fieri come et publice. quare tutt. atque hoc quod lex facit
agitur è fieri come et publice è simulgatio et quid solemnitatis: go lex ex sua natura respicit simul-
gatione solemne, proinde etiam illud quod ex sua natura aliquid respicit sit tantum quidem sed reale
et effectus quoque requisitum, simulgatio solemnis è tantum quidem sine qua non sed effectus institutio
legis actualis. p. a. tutt. quod illud lex facit agitur è fieri come et publice, quod facit et

facili potest effare de universali obligatione superiori vacante: atqui id huiusmodi effari
aut potest effari è promulgatio et quid solemnis tm: go id ex facili apta è suri comi et
publica è promulgatio et quid solemnis tm. ma. iterie in terminis satis elucet mi. autem sui
ostendit universaliter tamdo id effari de vacante superiori obligante è promulgatio legis sine
denuntiatio quod huiusmodi lex obscuri sit vacatio superiori: go similiter id effari de va-
cante superiori universaliter obligante è denuntiatio universali, atqui hoc tm, quia denuntiatio
particularis et mere particularibus singulatim fit, sic ut è apta parere obligatione omnem, sed tm
faciendo, cum go lex sic sit id comune et publicum non potest sufficere ad illa promulgatio tm particu-
laris, sed interest ut sit universalis seu comis, quia id universale sic fieri obligatio universali:
cum go lex debet parere obligatione universalem et quid sic, id promulgatione autem particularem
id aiendum obligatio universali cautela, id sic autem cautela promulgatione universale, etm
lex sic requirit promulgatione universale, et quia promulgatio universalis è solemnis, lex sic requirit
promulgatione solemne.

Opitur veteris auctoritate et ratione auctoritate quidem iuris civilis obi cod. de legibus lege nra 30.
fert leges, 8mo quo obtinent hominum vitam legi ab obligabunt. ita in authentica
ut facta novo constitutione de valore legum decernit ex quo in come facto est manifesta.
ex quas auctoritate sic fuit. atqui ut leges ab obligabunt, ut in come facto est manifesta.
è promulgatio publica et comis adeoque solemnis, de eo igitur quia ut dicimus aliqua promulgatio è de
essentia legis, hoc promulgatio alia et non potuit qm solemnis, proinde de essentia legis è promulgatio sol-
emnis. a ratione autem sic est lex è essentia obligativa ut contra, quod nunt 38.
et ex ipso nomine legis elucet, lex quippe id dicta a ligando dicunt, unde quoque ligatura
moralis a fati quae subditorum voluntatem in vacante trahunt superiori, atqui in ea obligan-
tis essentiali promulgatione, lex enim in notitia non deducta obligare non potest: go promulgatio
è de essentia legis, id enim res in suo esse essentiali constituit, illudque esse essentiale esse, adeoque quia
id promulgatione lex in ea obligantis id è essentiale, essentiali promulgatio vere essentiale est.

Structura promulgatio solemnis de qua in assorte dicimus è illa quae ex institutio 31.
sit ad hoc ut lex in notitia subditorum deveniat ac eos actualiter obligandos, atqui sine
promulgatione talis lex non obligat, cum igitur de essentia legis sit id sit obligativa necessitate
id dicta promulgetur. p. mi. lex non obligat sine vacante superiori ut obligante diurnale

cognita et promulgata, non autem potest ut obligans manifestari aut cognosci positive pactos superiori nisi solemni denuntiatione ad hoc specialiter facta: go denuntiatio ad hoc specialiter facta proinde solemnis ad hoc ut lex actu obliget requiritur, at quid ultra velut additio sine qua non, sed effectus quia lege obligare non est additio legis, sed est de eius effectu, qd enim ex nomen alicui specialiter fictat, illud de effectu eius et non tamen longinquo additio redditur. 33. requiritur, importatur autem in nomine lex specialiter obligatio lex enim ab eligendo dicitur: go &c.

32. Varia tamen gratia dicta obiuncta: imo quid dicunt obligat aliqua lex quin promulgetur: go promulgatio non potest esse de essentia legis. p. a. lex naturalis morali non est actus legis, sed lex naturalis obligat sine omni promulgatione, unde contra tenentes, qd ex quo stat ratione naturam, et multa alia positive introducta non sunt essentia, non obligantes: go obligat aliqua lex quin promulgetur. 2do. qd presupponit legem non est de essentia legis, atqui promulgatio presupponit legem: go &c. ma. patet mi. p. Debatur lex divina aeterna, promulgatio non debatur aeternae, atqui durat ab aeterno et presupponit non aeternam lex presupponit promulgationem. 3tio. atqui qd presupponit essentiam atqui promulgatio est atqui qd presupponit essentiam legis. 4to. ad legem attinet quia obligare ad aliqd faciendum vel non faciendum, sed non solum obligant ad servanda leges illi tantum qui lex promulgata, sed et mali: go de ratione legis non est promulgatio. 5to. lex manet non amplius manente promulgatione: go non potest esse effectus in promulgatione, ad eos promulgatio solum videtur esse additio accessoria legis. 6to. esto requiratur aliqua promulgatio ad essentiam legis, ea tamen non videtur esse solemnis qd ptz de lege divina positiva: quoniam deus tempore veteris gratia nova lege de facto tulerit, nec dum solemni promulgatione totiusque solemnitate facta, potuit tamen et de facto potest hanc obligare ad legis et precepta non solemniter promulgata sed singuli dumtaxat revelata. qd ipse patet ido integrum ac quale legislatum sunt nomine lex non est directiva et obligativa moralis actionum atqui maneret totum hoc integrum legislatum legis, etiam si deus lege solemniter ipse non promulgaret, sed singuli dumtaxat obligantur sua voluntate revelaret: igitur bona promulgatio non attinet ad essentiam legis. mi. p. non dari lex est directiva rationem divinam divini si tam revelatione non sit lata, at etiam obligativa, cum deus potestate habeat obligandi

huiusmodi ~~[illegible]~~ simpliciter dicantur manifestatione voluntatis cum sit absolutus Dñi earum.
Hoc ~~[illegible]~~ potestas quo nobis obscurum Sed.

Ad 1m dx s. D. qui tñ q. 90. a. 4. ad 1. ait. ad 1m 90 dicendum, q. promulgatio legis 33.
non est ex hoc ipso, q. eam lex mentibus hominum inseruit naturali cognoscenda. ita s. D.
quare in fine n. a. Cum mi. sup. dicit quia omnis enim lex non obligat sine promulgatione positiva, non obligat sine promulgatione quod est naturali impressio creatoris naturali voluntatis divina unde sciendum est, q. quidem verum sit, q. non omne legis requirat promulgatio positiva solemnis, seu iuratam solemnis, seu alia quae fit ex institutione hominum, ut lex in notitiam subditorum deveniat, alias promulgatio procul dubio est signum divinum super nos quo signati sumus utique ex naturali lege ~~[illegible]~~ in nostra non esset in aperta et publica tabula legum et ingressum: sone autem in nostra affectione ~~[illegible]~~ pure bonum ad omne legem prout subiacet legi naturali, lex naturalis non sero illa vocata, sicut patet ex dictis ad 1m.

ad 2dum dico quod similiter verum est quod illud quod presupponit legem adequate quoniam non sit de essentia legis, non autem omne illud quod presupponit legem tm radiale quare in fine n. mi. ad eum ponit D. ma. dobat lex divina manere ab aeterno quod scilicet lex non est, ~~[illegible]~~ cum actus sequuntur esse non sint, c. ~~[illegible]~~ sed D. debet fundatur aut radicaliter (c. scilicet et actualiter n. ma. lex divina debat ab aeterno tm fundatur et radicaliter non autem actualiter et scilicet, quia ut actualiter et scilicet dicit lex, requirit subditum actualiter cui lex imponatur et quem scilicet ligat ac dirigat: sunt igitur ab aeterno non debat subditum actualiter ~~[illegible]~~ ita etiam ab aeterno non debat actualiter aut scilicet lex divina ~~[illegible]~~.

ad 3tium D. ma. actus rei presupponit essentiam rei: ergo essentia sit de genere actus rei (c. si ergo essentia sit etiam de genere actus rei n. ma. ergo lex sicut et promulgatio est de genere actus rei; lex enim non tm est potentialiter mensura sed est mensura et regula actualiter, adeoque ipse actus rei ingredit essentiam legis: et simile est exemplum de visione licet enim visio sit actus rei, quia tm eius essentia consistit in actu rei, ideo actus rei ingreditur essentiam visionis.

~~[illegible]~~ Ad 4tum dicet s. T. loc. cit. ad 2. ~~[illegible]~~ tripliciter. Dictum quod dicitur coram aliquis lex non promulgata obligant ad legis observandam in quantum in eorum notitiam devenit non alios vel devenire potest promulgatione facta. ita s. D. quod multi dicere quod dicitur coram aliquis lex non est promulgata 34.
legem deveniat non ex hoc casu quod promulgatio ad obligationem legis non est necessaria, sed quia

promulgatio facta est, ut lex ad omnes vim obligandi devenire valeat, licet autem devenerit
adeoque illi alij etiam lege non aliunde tenerentur, nisi quia publice promulgata fuit lex
quod magis facit pro nostris, cum sicut publice promulgatio sufficiens fuisse defendamus
hoc modo arguendo, illi horum qui promulgatio facta non est facta tantum tacite promulgatione
ut in notitiam etiam horum devenire potuerit, tantum tegentes ideo procedere iuxta §. 8.
quia si facta est promulgatio, ut licet lex per promulgationem in modo in eorum notitiam
non devenerit, devenire tamen potuerit, et lex hoc suam universalitate omnes subditos
obligandi, hoc tamen obtineat: sicque nisi ita promulgatio facta esset, illi horum
qui promulgatio facta non est non obligarentur, adeoque neque lex sua universalitate obti-
neret: Cum quod de nova lege sit ut sit vinculum statutum omnes obligans, inuenit ut
etiam universaliter denuntiatio, quod sit promulgatio solemnis, adeoque de natura legis est
promulgatio solemnis quod ex hac importat assertio. ad 5tum Dicit promulgationem
solemnem manere in virtute et effectu v. g. in signo in synteresi, scriptura, memoria
licet non oneret facti, sunt imperium naturae et voluntas superioris, dicit manere non obstante
quod imperium naturae et actualis voluntas desint, quia manent in suo effectu et virtute
licet in ipsis non adsint. et hoc ajunt volunt dicere §. 8. dum loquitur de promulgatione legis in futurum solendi, non primitate scripturae, quae quomodo stetur com
promulgat.

3s. Dictum n. quod requiratur promulgatio solemnis vinculo ad hoc ut lex singuli
cujus obligandi denuntiatio intentione omnes obligandi revelaret sua voluntate, istare
veluti obtineret natura solemnis promulgationis verus finis quod attingit in legem nova
vbi singuli non gaudent injuncta et signatum est limen ~~[illegible]~~ tant omnes obligandi, adeoque
etiam in hoc casu non haec lex non requiri solemne promulgatio. Dicit tamen de-
nuntiatio intentione omnes obligandi, quia si lex aliqui in particulari imponeret obligationem
non denuntiatione omnes obligandi obligaret quod sed non in natura legis verum tamen modo intentione
praecepti, quia lex dicitur esse regula cotuj omnium, et non tantum particularis singulorum, ista autem
denuntiatio est tantum attributiva obligationis et regula singulorum non autem omnium: quod si
vero ista denuntiatio revelans fieret cum additio omnes obligandi, et si singuli fiat

tn obtinet qd sit constitutio regula communis omnibus adeoqs lex, et non tm regula verbis singulorum, et in hac classe revelato huiusmodi obtinere et tanquam promulgatus solemnis ex quo etiam deducitur et ipso ad rem pertinet, qd secundum sit quia si loquatur tm singulis indimet cum intentione obligandi ibi tam sit qd directiva et obligativa, non tm publica: ipse autem ex lege, ut quia ex sua natura non requirit, etiam sit aliqd publicum directivum et obligativum. unde ma. fu. D. poest integrum ac quale sigillatim huiusmodi nomine lex non est directiva et obligativa quodcunqs m. e. ed directiva et obligativa communis et omnibus non autem singulorum (ma. et quoniam dicta mi. m. c. lex idem dicta non tm est regula sed est regula communis et publica omnibus non tm singulorum, proinde decisio non est insistendum, quia non tm idonea sit singulos in privato obligandi, sed etiam omnes in communi, alias ex hoc ad legem prius dictam requiritur promulgatio solemnis, et non sufficit promulgatio privata.

Infertur qd quaeliter termo sit in nostro aperto de lege prius dicta atque ex sicut communitate ipsa, intentum de ea quae requiritur in singulo membro communitatis, quod lex non prius lex est sed vel praecepta vel privilegium vel aliud qd huiusmodi, lex enim ff. de legibus l. 8. dicit communis sponsio civitatis ad cuius praecepta omnes qui in ea republica vivunt instituere debent. ex quo dictum lex non omnes fieri dicit non in singulis, quare etiam Cicero lib. 3. de legibus dicit maiores nostri in personas privatas leges ferri noluerunt, id est enim privilegia non obligarent ad praecepta singulorum nearia tm et aliqm promulgatione sed privata cum intentione tm actualiter obligandi sive publica, idqs sit perinde, sed tm quaeritur promulgatione communem et solemne requiri ad omne lex prius dictam, seu ea quae sit regula communis omnibus, et non tm privata singulorum: unde optimo qd in definitione legis charitatis gratia non inquiritur addatur communis, dico qd lex sit communis ordinatio rationis in bonum commune ab eo qui curam communitatis habet promulgata.

Infertur secundo qd possit qd curia principis generalis habens vallas superiorem in lege prae 37.
qd lex in genere non ipsos fidel. in ratione legis non obligabit, usqdum lex communi promulgata fuerit: ratio est qd secundum dicta lex fiat, quatenus imo communem promulgatione antequam autem lex fiat, quia facta fuerit, obligare non potest. dicitur tm in ratione legis, nam valla superiorem huiusmodi generalem vel ad obligari qm imo lex ipsos facta est et obliget ad comem

promulgatae obligaret, quia illud statutum nondum in vatae legis, sed ex voluntate
superioris in vatae processit, ad probandum enim sufficit quod vis ipsius superioris imperium etiam
privatum, ad legem autem hoc imperium minime sufficit, sed requiritur ut sit debitaliter regula
Comitis subditorum in bonum Ecclesiae, adeoque requisitum illud, quod ex ipsa sua regula Comitis,
quod ex dictis et promulgatio solemnis. Hinc etiam deducitur, quod si officiarius huiusmodi statuta in con-
silio facta certio cuidam privato intimaret, ille certo non obligaretur ad illud servandum
quia ut dictum est lex non mensurat et notitia vel promulgatio privata sola hoc intimatio
est, adeoque in vatae legis solis non obligaret, sed neque obligaret in vatae processit, quia
constat quod superior non inscriptum ut a officiario proviniat aliquid signandi etiam, sed tunc voluntate
superioris officiarius processum fuit, hoc officiatus intimaverit, adeoque voluntas superioris
officiarios processisse obligans ad solos officiarios non autem ad illud etiam privatum extendat.
Unde si in aliqua Curia lex statuta de non exhibendis frugibus in terra aliena
ponunt officiarii in vatae processit ex voluntate superioris statim obligari ad servandum
hanc statutum, sed non obstante hoc officiorum obligatione subditi prius, quam Comitis
eius fiat promulgatio sine pacto frugis exhibent, et hoc statutum in vatae legis minime
dicentur, quia prius quam Comites promulgent, privata tunc statutio est, adeoque lex est non nisi
quo ad Comitis Consilio Civitatis ut sed superius plura dicentur, quod de obligatione legis in
statuto quoque tractabimus.

38. Unum tamen pro colluta omnibus hac satis dictorum notandum est scil. quod lex sit optima regula
Comitis verum agendarum obligans omnes in communi collective, et non tamen singulos dividitur
unde sequitur quod ad eam requiritur optima promulgatio solemnis, quia cum regula sit, hoc habet
a patre vatis practice seu imperio ut supra dictum, quod autem sit obligans regula, hoc habet
ab imperio vatis ut immediate electris voluntatis, unde vatis radicaliter et proximiore
vatis ad statutum legis, et tunc quod sit regula Comitis obligans omnes collective et non tamen
singulos dividitur hoc ipso pacuit promulgatio solemnis et Comitis, quo sola per se et sine
ipsa ad statuere regulam huiusmodi solemnem et Comitis, et adeo Cum de essentia legis sit,
quod sit huiusmodi regula Comitis, et non potest esse regula privata (si enim processum fuerit non lex)

interest etiam quod cum in eo regulae communis constituatur per promulgationem solemnem et communem tamen etiam haec promulgatio solemnis et communis sit de essentia legis et haec de promulgatione dicta sufficiunt.

Sectio 5ta.

De Legis Conditionibus.

Cum legum naturam facilius illegi non possit ~~aut~~ autumamus quam si singulas earum ~~[illegible]~~ conditiones ~~restringamus~~ quarum quidam aliae essentiales sunt aliae accidentales, de iis pro complemento 1. quaest. ultima hac sectione agere decrevimus.

Prima autem legis et essentialis conditio est quod sit regula communis bonumque respiciat 39.
commune de hac conditione sic ait Amicus hic disp. 1. sect. 2. DD. et iura gerendant de ratione legis esse ut communis sit, omnesque personas in comitate perfecta existentes comprehendat, ita le. 1. ff. de legibus lex est commune praeceptum et lege iura eadem titulo iura non in singulas personas sed generaliter constituuntur, hanc doctrinam ut nihil advertit Amicus confirmat ~~[illegible]~~ universalis inductio, nam lex aeterna ad omnes creaturas legis capaces se extendit, lex naturalis quae aeternae legis participatio quaedam est, omnes ligat, lex positiva divina tum vetus tum nova pro capacitate personarum earumque exigentia ad omnes lata est, proinde eadem erit ratio de quavis alia lege. # Politicae
Ratio etiam id ipsum evincit, lex enim est proprie actus ~~[illegible]~~ gubernatoris, cuius potestas sive a Deo sive a populo immediate collata per se pro ordinatur ad ~~[illegible]~~ bonum commune, huc quippe tendit omnis perfecta hominum societas quae in perfecta civium concordia et naturali felicitate consistit: proinde etiam lex quae tanquam regula et norma dirigit ad humanas actiones in ordine ad bonum commune tuendum communis esse debet et obiectum singulis duntaxat est proponenda: atque hoc etiam eruitur ex discrimine legis ac praecepti quae in eo diversificantur, quod lex sit respectu omnium in communi, praeceptum ergo sit respectu personarum privatarum.

40. Eadem quaestio quae in simili esse solet est ex jura sequentia, ergo ista quod privata potestas non sufficiat ad leges condendas, sed publica requiratur potestas. Ratio autem huius quaestionis ex S. T. petita est quia lex per se jure est regula communis respiciens bonum commune ut prius ostensum est, regulare autem aut ponere regulam communem respicientem bonum commune non potest pertinere nisi ad eum cui congruit directio totius communitatis adeoque publica eius potestas, ut per se videtur pala, quoque interest de ratione legis, ut a potestate publica feratur, quod confirmatur ex eo quia lex requirit vim coactivam quae per se in sola publica potestate fundatur. Licendum etiam est, quod cum lex esse solet sit regula communis a superiore subditis proposita, non sufficiat ad condendas leges quaevis delegatio gubernativae potestatis aut iurisdictionis, sed requiratur talis, qua vel universalis iurisdictio in alterum delegetur, vel fiat expressa delegatio huius etiam potestatis, unde cum respublica aliquem sibi in principem adoptat princeps huiusmodi adoptatus censetur universalem tenere iurisdictionem, adeoque etiam sibi tenere facultatem condendi leges, quia in principe, nisi aliud exprimatur, per ipsa electione in principem ius omne inferiorum aut totius ~~[illegible]~~ tribunal aestimatur, extra si princeps alicui inferiori gubernatione et iurisdictione tribuat, non ex hoc ipso facultas condendi leges tradita ~~est~~ existimatur, cum enim potestas inferioris semper ex hoc ipso quia inferior est restricta iudicetur, ista restrictio maxime ad facultatem condendi leges facta existimatur, cum condere leges per se tantum pertineat ad potestatem supremi legislatoris, adeoque nisi expressa concessio, aut contraria consuetudo locum obtineat, haec potestas non facta credenda est.

41. Est autem potestas privata quae etiam dominativa et oeconomica dicitur quam habet pater ad filium vir ad uxorem servus ad bonum senior ad familiam et huiusmodi, publica vero quae et iurisdictionis appellatur est ut iuristae definiunt potestas auctoritate publica introducta cum necessitate iurisdicendi et aequitatis tuendae ergo huiusmodi

publica potestas bipartita fuit. in suprema et dependente, suprema quae est independens
et vel est simpliciter absoluta et in omni ordine causarum talis, huiusmodi potestas est in
solo Deo, vel non est absoluta simpliciter talis et tamen simpliciter talis in eo ordine
causarum, qualis competit Summo Pontifici respectu omnium fidelissimae Christiana sub-
iectorum, sicut Imperatori et Regibus respectu suorum regnorum nec non reipublicae et
Principibus qui et quamvis sint ordinaria plenaria potestate et a alio superiore creata
in ea non dependent. Dependens extra quod est subordinata appellatur ea est quae sub
alio superiore participata est, ut ad sui vigorem et actum superiorem requirat eius sub-
ordinatam suam.

Tertia quaestio est an sit perpetua, adeoque tandem cessaturum esse non
revocata, et colligit minime hoc quaestio ex glossa in capit. a nobis de sententia excommuni-
catis, ita ex capit. vel. de officio legati ubi sic dicit, nemini dubium esse volumus quin le-
gatorum sedis apostolicae statuta edita in provincia sibi commissa durent tamquam perpetua,
licet eadem postmodum ipse egressi. Idem docet S. Th. in q. 104. a. 3. ad 2. his verbis dicitur
quod praecepta iudicialia ab hebraeis instituta non sunt perpetua obligatione manente illo statu
reipublicae. huius quoque quaestionis varia afferuntur rationes veluti primo quia cum lex
nova debeat imitari legem divinam et naturalem quam fieri potest, lex autem naturalis et lex
divina positiva sunt perpetua, lex enim naturalis est semper immobilis, lex divina positiva vero
duravit, quoad ritus, usque ad adventum Christi tunc derogatum, lex autem nova Evangelica
durabit usque in finem mundi, quemadmodum lex nova quam fieri potest sit perpetua oportet.
secundo quia constat ex lege et ratione aeternum stabili et perpetua, praecepta autem quae hoc
stabilitas et perpetuitas constatum servare, sunt leges, quemadmodum ut ipsa quoque lege
stabilis sit et perpetua. Ratio 2ae Decimus ex Divina Scriptura auctoritatis ad legem et
praecepta ferendum requisitum quam non omnis qui praecepta ferre potest, lege condere
potest nam quivis religioni superior praecepta ferre potest, legem autem condere non
potest etiamsi sit totius religionis superior et dicit Aquinas quia hoc potestas manet quod
religioni cuiusdam tantum et legem condere: hoc autem auctoritatis Divinae proprium est unus

ex eo quia leges debent esse perpetuae, unde etiam ferri debent ab aliquo moraliter perpetuo
quia non reputantur superiores religiosi, reputatur tamen religio, unde eis quidem competit facultas
dandi praecepta, non competit facultas condendi leges quae religiosi soli congruit tanquam alicui
moraliter perpetuo: igitur ad legem requiritur perpetuitas non requiritur ea ad praeceptum.

43. Deducuntur ex dictis varia cum Amico primo quidem, quod incurritur poena sive spiritualis sive
corporalis etiam defuncto vel ab officio remoto legislatore, quando poena illa lege taxatur
secus est quando tantum praecepto aliquo statuta est, et quidem etiamsi praeceptum impositum sit toti
comitati. Amico concordat Corduba Longe et alii. 2do. quod praeceptum non
ligat nisi eas personas, quibus expresse imponitur, etiamsi in caeteris sit eadem causa propter quam
imponitur aliis, et extra lex obligationem, in quibus eadem causa obligationis existit, nisi
expresse quidam a lege eximantur. 3tio. quod si cesset lex obligare maiorem partem
comitatis, reliqua pars similiter deobligetur, quia legis est obligare omnes et
non tantum singulos, dum ergo maior pars deobligatur, quia sic iam non omnes obligantur,
ideo neque reliqua pars lege tenebitur, aliud est de praeceptis quae quia singulos re-
spiciunt etiamnum tenent, quando maior pars ab obligatione exempta est. 4to quod
civis non tenetur servare legem si in alia civitate degat ubi lex illa vigorem
suum non habet, tenetur tamen servare praeceptum etiam in alia degens civitate. ratio est quod
lex imponitur comitati ad locum in quo fertur, et extra praeceptum imponitur personae sine
ordine ad locum, obligatio autem personalis comitatur personam localis vero locum, adeoque
quis in alio loco praecepto potest teneri, non potest teneri lege posito quod in illo
loco ubi degit lex patriae non vigeat. 5to. quod nullum praeceptum per se loquendo
duret dictis quam perdurat potestas praecipientis, unde si generalis alicuius religiosi
generale ferat praeceptum de ieiunando v.g. in adventu, vi huius generalis prae-
cepti possunt obligari non solum praesentes subditi in religione, sed etiam futuri
quamdiu generalis ille vixerit aut in officio fuerit, cessante autem potestate
eius sive per mortem sive per amotionem, cessat etiam obligatio praecepti, nisi illud

a successore de novo fuerit confirmatum. plura super his videri possunt ab Amicum hic disp. 1. sect. 4.

Quarta conditio est ut sit iusta et honesta, leges enim sunt regulae honestatis et iustitiae: potest autem lex explicari esse iniusta et inhonesta scil. vel ratione obiecti quando praecipit quod malum est, vel ratione legislatoris, quae vel facultate condendi leges non polleat et in hoc casu lex tamdiu obligat, quoad usque constet de defectu condendi leges, vel polleat quidem hac potestate, sed aliquid bono communi contrarium praecipit, et similiter obligat usque dum contrarietas legis ad bonum commune pateat. 5ta conditio est ut sit servatu possibilis, ad impossibile enim nemo tenetur, idque illegitimum est non tantum de impossibilitate physica, sed etiam morali; leges enim debent esse proportionatae viribus subditorum, neque possunt dari in destructionem, sed duntaxat in aedificationem. insuper sunt aliae quaedam conditiones mere accidentales, quod sit scripta, clara et non ambigua, sit cognita passive a subdito, ut hae conditiones sunt quae in legibus vel essentialiter vel accidentaliter requiruntur, quibus ratio legis et bonitas traditae definitionis abunde patet. quapropter sit.

44.

Quaestio Secunda
De
Lege naturali et positiva tum divina tum humana.

Agebamus in priori quaestione de legibus in communi, et diximus quomodo generaliter lex dividatur in divina et humanam easque sive positiva sive naturalem, interest igitur ut altera hac quaestione de singulis in specie tractemus, quod quo utilius fiat totam quaestionem in duos articulos distinguimus, quorum primus tum de lege naturali tum de lege divina positiva, alter vero tantum de lege humana positiva materiam satis dilucide explicabit. sit igitur.